
Rolnummer : 189

Arrest nr. 23/91
van 25 september 1991

A R R E S T

Inzake : de prejudiciële vragen gesteld door het Hof van Cassatie bij arrest van 19 maart 1990 inzake Bernard SOLE.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters I. PETRY en J. DELVA,
en de rechters J. WATHELET, L. DE GREVE, M. MELCHIOR, H.
BOEL en L. FRANCOIS,
bijgestaan door de griffier H. VAN DER ZWALMEN,
onder het voorzitterschap van voorzitter I. PETRY,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*

*

I. ONDERWERP

Bij arrest van 19 maart 1990 heeft het Hof van Cassatie (derde kamer) in een militiezaak betreffende de heer B. SOLE een beslissing gegeven waarmee het Hof de uitspraak opschort tot het Arbitragehof bij prejudiciële beslissingen over de volgende vragen uitspraak zal hebben gedaan :

- "1. Schendt artikel 29 van de op 30 april 1962 gecoördineerde dienstplichtwetten, dat bepaalt dat in de Hoge Militieraad een hoofdofficier van het leger zitting heeft, zelfs als de betrokkene op de lijst van de gewetensbezwaarden is ingeschreven, artikel 6bis van de Grondwet ?
2. Schenden de artikelen 10, § 3, en 20, § 5, samen, van de op 30 april 1962 gecoördineerde dienstplichtwetten, artikel 17, § 3, van de Grondwet dat bepaalt dat iedereen recht heeft op onderwijs ?".

II. DE FEITEN EN DE VOORAFGAANDE RECHTSPLEGING

De heer B. SOLE is geboren op 15 augustus 1963 ; toen hij student tweede licentie rechten was en tot de lichte van 1989 behoorde, heeft hij op 19 februari 1988 uitstel gevraagd wegens hogere studies.

Vermits artikel 10, § 2, 1°, van de gecoördineerde dienstplichtwetten het toekennen van zulk een uitstel beperkt tot de leeftijd van 23 jaar, heeft de betrokkene een beroep gedaan op artikel 10, § 3, van dezelfde wetten dat de voormelde leeftijd op

28 jaar brengt wanneer de studiecycclus, met inbegrip van de specialisaties, minstens zes jaar bedraagt : hij heeft doen gelden dat hij de bedoeling had, na zijn licentie in de rechten te hebben behaald, een licentie in het notariaat aan te vatten.

De Militieraad van Brabant heeft op 14 december 1988 zijn verzoek verworpen, overwegende dat de verzoeker, op de leeftijd van 26 jaar, geen uitstel meer kon krijgen op grond van artikel 10, § 2, 1°, en dat hij zich niet kon beroepen op artikel 10, § 3, aangezien hij niet kon bewijzen dat de studiecycclus die hij had aangevat meer dan zes jaar omvatte.

De Hoge Militieraad heeft op 2 oktober 1989 die beslissing bekrachtigd, onder meer overwegende dat de rechtsstudies op zich een volledige cyclus van 5 jaar omvatten, dat de licentie in het notariaat, zoals de andere specialisaties in de rechtsstudies, onafhankelijk is van een licentie in de rechten in zover de houders van een diploma van licentiaat in de rechten niet verplicht zijn die licentie te volgen en dat artikel 20, § 5, van de gecordineerde wetten vereist dat de specialisatie is aangevat gedurende de wettelijke referentieperiode, met name vóór het verstrijken van de termijn voor het aanvragen van uitstel (ten deze, vóór 29 februari 1988).

De betrokkene heeft overigens op 8 augustus 1989 een aanvraag ingediend om het statuut van gewetensbezwaarde te verkrijgen, waarin hij de vrijstelling van elke militaire dienst heeft gevraagd, wat tot gevolg heeft gehad dat de toepassing van de bepalingen van de gecoördineerde

dienstplichtwetten betreffende de "overgifte van het contingent" aan het recruterings- en selectiecentrum werd geschorst. Op 8 november 1989 is hij ingeschreven op de definitieve lijst van de gewetensbezwaarden.

Op 6 november 1989 heeft hij zich in cassatie voorzien tegen de beslissing van de Hoge Militieraad en onder meer betoogd dat :

- zijn rechten als lid van een minderheid - de gewetensbezwaarden - waren geschonden door de aanwezigheid van een hoofdofficier van het leger in de Hoge Militieraad, zoals bepaald bij artikel 29 van de gecoördineerde dienstplichtwetten ;

- de artikelen 10, § 3, en 20, § 5, samen, van de gecoördineerde dienstplichtwetten betekenen dat een student het recht wordt ontnomen zijn studies voort te zetten en, rekening houdend met de duur van de dienst als gewetensbezwaarde (16 maanden, die drie academiejaren zouden overlappen), dat hem de mogelijkheid wordt ontnomen om zijn studies te beëindigen, wat hij enerzijds als een vernederende behandeling beschouwt in de zin van artikel 3 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden en, anderzijds, als strijdig met artikel 17 van de Grondwet.

Derhalve verzoekt hij het Hof van Cassatie aan het Arbitragehof de prejudiciële vragen te stellen betreffende de overeenstemming :

- 1) van artikel 29 van de gecoördineerde dienst-

plichtwetten met artikel 6bis van de Grondwet
;

- 2) van de artikelen 10, § 3, en 20, § 5, van dezelfde wetten met artikel 17 van de Grondwet.

Na te hebben beslist dat "om na te gaan of de studiecycclus in het hoger onderwijs ten minste zes jaar bedraagt (...), geen rekening moet worden gehouden met de jaren van een specialisatie die rechtstreeks verband houdt met deze studie, zolang de specialisatiecycclus niet is aangevat" en dat de Hoge Militieraad zijn beslissing wettig had verantwoord, heeft het Hof van Cassatie aan het Arbitragehof de twee voormelde vragen gesteld.

Een derde vraag die was opgeworpen door de betrokkene die van oordeel was dat de artikelen 8 en 9 van de wet van 20 april 1989 tot wijziging van de wetten houdende het statuut der gewetensbezwaarden in strijd waren met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet omdat ze bepalen dat de dienst van de gewetensbezwaarde langer duurt dan die van de dienstplichtige die zijn legerdienst doet, is door het Hof van Cassatie verworpen : het Hof is immers van mening dat de bepalingen van artikel 26, § 2, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof "enkel kunnen gelden binnen de perken van het geschil waarover de feitenrechter uitspraak diende te doen en heeft gedaan". Aangezien de derde vraag betrekking heeft op de wetten inzake het statuut van de gewetensbezwaarden (en niet op de militiewetten) heeft zij volgens het Hof van Cassatie niets uit te staan met het geschil en dient derhalve niet te worden gesteld.

III. DE RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Bij beschikking van 24 april 1990 heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel

aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was ten deze de artikelen 71 en volgende van de voormelde organieke wet op het Hof toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is, conform artikel 77 van de organieke wet, kennis gegeven bij op 22 mei 1990 ter post aangetekende brieven die op 28 mei 1990 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is in het Belgisch Staatsblad van 23 mei 1990 bekendgemaakt.

De Ministerraad heeft bij op 6 juli 1990 ter post aangetekende brief een memorie neergelegd.

Bernard SOLE heeft bij op 9 juli 1990 ter post aangetekende brief een memorie neergelegd.

Afschriften van die memories zijn conform artikel 89 van de organieke wet overgezonden bij op 7 september 1990 ter post aangetekende brieven, die op 10 september 1990 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Bernard SOLE heeft bij op 10 oktober 1990 ter post aangetekende brief een memorie van antwoord neergelegd.

Bij beschikking van 22 mei 1991 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dagstelling be-

paald op 13 juni 1991.

Van die beschikking is aan de partijen kennis gegeven en zij zijn, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting op de hoogte gebracht bij op 23 mei 1991 ter post aangetekende brieven, die op 24 en 29 mei 1991 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Op de terechtzitting van 13 juni 1991 :

- zijn verschenen :
Bernard SOLE, wonende aan de Egelantierenlaan 102, 1160 Brussel, vertegenwoordigd door Mr. Philippe BROUWERS, advocaat bij de balie te Brussel ;
de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, vertegenwoordigd door Mr. M. VERDUSSEN loco Mr. P. LAMBERT, advocaat bij de balie te Brussel ;
- hebben de rechters-verslaggevers L. FRANCOIS en H. BOEL, respectievelijk in het Frans en in het Nederlands, verslag uitgebracht ;
- zijn voornoemde advocaten gehoord ;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. DE BEPALINGEN DIE HET ONDERWERP VAN DE PREJUDICIELE VRAGEN VORMEN

- a. Artikel 29 van de dienstplichtwetten, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 30 april 1962 en gewijzigd bij artikel 21 van de wet van 16 juni 1987 bepaalt :

het jaartal van de lichting waarvoor hij een
uitstel vraagt.

c. Artikel 20, § 5, van dezelfde wetten bepaalt :

"20, § 5. Uitstel of vrijlating op morele grond kan niet worden verleend aan de dienstplichtige die niet aan de gestelde vereisten voldoet vóór het einde van de reglementaire termijn die voor de indiening van de aanvragen is bepaald.

In de gevallen bepaald bij de artikelen 11, § 1, en 12, § 2, moeten de voorwaarden evenwel vervuld zijn op de dag van de indiening van de aanvraag."

De artikelen 11, § 1, en 12, § 2, beoogd in het tweede lid van deze bepaling, hebben niets te maken met de toekenning van uitstel om studieredenen.

Die bepaling dient te worden gelezen samen met die van § 1, krachtens welke de aanvragen tot uitstel moeten worden ingediend binnen de door de Koning bepaalde termijnen.

V. IN RECHTE

A.1. De prejudiciële vraag.

A.1.1. Ten aanzien van de vraag betreffende artikel 29 van de gecoördineerde dienstplichtwetten (aanwezigheid van een hoger officier van het leger in de Hoge Militieraad), doet de Ministerraad vooraf opmerken dat de heer SOLE niet het statuut van gewetensbezwaarde had toen hij voor de Hoge Militieraad verscheen ; dat statuut is hem pas op 8 november 1989 toegekend.

De Ministerraad is derhalve van mening dat, nu de rechten van de betrokkene, "als minderheid", niet konden worden geschonden, het antwoord op een prejudiciële vraag betreffende artikel 29 van de

gecordineerde dienstplichtwetten voor het Hof van Cassatie niet onontbeerlijk is om uitspraak te doen.

Gelet op het feit dat het Hof van Cassatie op grond van artikel 26, § 2, derde lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof evenwel verplicht is die vraag te stellen, is de Ministerraad van oordeel dat aan die bepaling een nuttig rechtsgevolg dient te worden gegeven (en dat men de partijen niet een van de meest doeltreffende opschortingsmiddelen moet aan de hand doen door het Arbitragehof te verplichten die vraag ten gronde te onderzoeken, wat in strijd zou zijn met de door de wetgever gewilde rationaliteit) door het Arbitragehof de mogelijkheid te bieden te beslissen dat de aanhangig gemaakte vraag niet onontbeerlijk is voor de oplossing van het geschil voor de rechter a quo en, bijgevolg, voor recht te zeggen dat die vraag niet ontvankelijk is ; tot staving van zijn stelling doet de Ministerraad een beroep op de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, op die van het Grondwettelijk Hof van Italië, alsmede op het gezond verstand : logischerwijze zou het Arbitragehof als enige kunnen oordelen over het pertinent karakter van de prejudiciële vragen die door het Hof van Cassatie, de Raad van State en de samenwerkingsgerechten worden gesteld.

- A.1.2. In zijn memorie van antwoord erkent de eiser in cassatie dat hij bij zijn verschijning voor de Hoge Militieraad niet de hoedanigheid van gewetensbezwaarde had, maar doet opmerken dat hij reeds voorlopig was ingeschreven op de lijst van de gewetensbezwaarden.

Vervolgens betoogt hij dat de stelling van de Ministerraad ingaat tegen de wil van de bijzondere wetgever die de wens heeft uitgedrukt dat het Arbitragehof het sluitstuk van het grondwettelijk stelsel zou zijn. Het risico van prejudiciële vragen als opschortingsmiddel kan volgens hem worden vermeden, onder meer door een beroep te doen op de theorie van het rechtsmisbruik. Bijgevolg dient het Arbitragehof op de prejudiciële vraag te antwoorden.

- B.1. De partijen voor het Hof vermogen niet de toepassing die door de rechtscolleges van artikel 26, § 2, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 is gemaakt, in het geding te brengen.

De exceptie moet worden verworpen.

De grond van de zaak.

- A.2. Ten aanzien van artikel 29 van de gecoördineerde dienstplichtwetten (aanwezigheid van een hoger officier van het leger in de Hoge Militieraad ; schending van artikel 6bis van de Grondwet).

- A.2.1. In zijn memorie stelt de Ministerraad dat, indien het Hof de vraag ontvankelijk verklaart, het onderzoek door het Arbitragehof moet worden beperkt tot de toetsing van de overeenstemming van die bepaling met de tweede volzin van artikel 6bis van de Grondwet ("te dien einde waarborgen de wet en het decreet onder meer de rechten en vrijheden van de ideologische en filosofische minderheden").

Tot staving van die stelling voert de Ministerraad de formulering aan van zowel de voorziening als de

vraag, die niet verwijst naar artikel 6, dat in de eerste zin van artikel 6bis in feite slechts in negatieve vorm is overgenomen.

Terwijl de eerste zin aan de openbare overheden verbiedt discriminaties in het leven te roepen, verplicht de tweede zin de wetgever - aldus de Ministerraad - te waken over de bescherming van de ideologische en filosofische minderheden ; in feite zou de eiser in cassatie de wetgever verwijten dat hij te zijnen aanzien geen differentiatie tot stand heeft gebracht, terwijl, volgens hem, ideologische of filosofische overwegingen dat verantwoordden.

De Ministerraad kan er moeilijk van uitgaan dat de gewetensbezwaarden een ideologische of filosofische minderheid vormen : zij vormen veeleer een politieke minderheid ; nu is de Ministerraad van mening, steunend op de parlementaire voorbereiding van artikel 6bis en op de rechtsleer, dat de ideologische en filosofische minderheden godsdienstige en agnostische minderheden zijn, met uitsluiting van taalminoriteiten en politieke minderheden.

Ingeval het Hof de overeenstemming van artikel 29 met het geheel van artikel 6bis van de Grondwet - en dus met artikel 6 - mocht onderzoeken, stelt de Ministerraad dat die bepalingen niet inhouden dat de hoedanigheid van gewetensbezwaarde de uitsluiting van elk militair lid uit de Hoge Militieraad verantwoordt.

De dienstplichtige verschijnt immers voor de Militieraad als dienstplichtige en niet als eventuele gewetensbezwaarde. Aangezien de dienstplichtigen

een objectieve categorie uitmaken, is het gewettigd dat de samenstelling van het rechtscollege waarvoor zij dienen te verschijnen, voor iedereen gelijk is. Er anders over beslissen zou erop neerkomen dat de samenstelling van elk rechtscollege opnieuw ter discussie wordt gesteld, vermits elke rechtsonderhorige karaktereigenschappen heeft die sommige magistraten kunnen ergeren en anderen gunstig kunnen stemmen. Die eigenschappen kunnen de samenstelling van een rechtscollege slechts in het geding brengen wanneer zij met het onderwerp zelf van het geding te maken hebben : dat geldt voor de rechtscolleges die oordelen over het gewetensbezwaar, waaruit elke militair wettelijk is uitgesloten.

De Ministerraad besluit dat artikel 29 van de gecordineerde wetten artikel 6bis van de Grondwet niet schendt en dat de grondwettigheid van de eerste bepaling in ieder geval slechts zou kunnen worden betwist in zover zij op de gewetensbezwaarden toepassing zou dienen te vinden.

- A.2.2. In zijn memorie is de eiser in cassatie van oordeel dat artikel 29 van de gecoördineerde dienstplichtwetten de rechten en vrijheden van de ideologische minderheden niet waarborgt, omdat het de onpartijdigheid van de leden van de organen die het instelt veronachtzaamt : tot het orgaan dat kennis dient te nemen van de toestand van een persoon die op de lijst van de gewetensbezwaarden is ingeschreven behoort immers een man die door de wet tot rechter in een collegiaal orgaan is aangesteld, die niet tot de desbetreffende ideologische minderheid behoort en die de beslissing kan beïnvloeden.

A.2.3. In zijn memorie van antwoord herinnert de eiser in cassatie eraan dat de wetgever is tekortgekomen aan zijn verplichting te waken over de bescherming van de ideologische en filosofische minderheden door artikel 29 van de dienstplichtwetten aan te nemen en stelt voorts dat de aanwezigheid van een militair in de Militieraden tot doel heeft te vermijden dat de beslissingen van die Raden de normale vorming van het contingent onmogelijk zouden maken : nu wordt de toepassing van de bepalingen van de dienstplichtwetten betreffende de "overgifte van het contingent" aan het recruterings- en selectiecentrum op de personen die voorlopig zijn ingeschreven op de lijst van de gewetensbezwaarden, uitgesloten bij artikel 2, vijfde lid, van de wetten houdende het statuut van de gewetensbezwaarden, gecoördineerd op 20 februari 1980 ; er is dus geen reden meer om te zorgen voor de aanwezigheid van een militair in die Raden.

Hij betwist dat de gewetensbezwaarden bezwaarlijk als een ideologische en filosofische minderheid zouden kunnen worden beschouwd, aangezien hun overtuiging juist van godsdienstige, filosofische of morele aard is.

B.2.1. Artikel 6bis van de Grondwet bepaalt :

"Het genot van de rechten en vrijheden aan de Belgen toegekend moet zonder discriminatie verzekerd worden. Te dien einde waarborgen de wet en het decreet onder meer de rechten en vrijheden van de ideologische filosofische minderheden".

B.2.2. Door de bepalingen van de gecoördineerde dienst-

plichtwetten betreffende het uitstel, de vrijlating en de vrijstelling (artikel 22, § 1, eerste lid en 22, § 2, eerste en tweede lid, van de wetten houdende het statuut van de gewetensbezwaarden, gecoördineerd op 20 februari 1980) alsmede de bepalingen betreffende de procedure voor het onderzoek van de krachtens die bepalingen ingediende aanvragen (artikel 22, § 3, van dezelfde wetten) op de gewetensbezwaarden toepasselijk te maken en door aldus de militiegerechten voor alle dienstplichtigen bevoegd te maken, ongeacht of zij een burgerdienst, een gewapende militaire dienst of een niet-gewapende militaire dienst vervullen, heeft de wetgever alle dienstplichtigen op dezelfde manier willen behandelen voor het toekennen van uitstel, ongeacht in welke van de drie voormelde situaties zij zich bevinden. Evenzo maakt artikel 29 van de gecoördineerde dienstplichtwetten geen onderscheid onder de dienstplichtigen. Er is dus geen enkele ongelijke behandeling, behalve dat, volgens eiser in cassatie, de aanwezigheid van een hoge officier in de Hoge Militieraad, zelfs wanneer dat orgaan de situatie onderzoekt van een dienstplichtige die het statuut van gewetensbezwaarde heeft aangevraagd, een gebrek aan bescherming inhoudt van een der ideologische of filosofische minderheden bedoeld in de tweede zin van artikel 6bis van de Grondwet. Die bewering doet veronderstellen dat elke hoge officier, als lid van een orgaan dat belast is met de toepassing van de wetsbepalingen, ervan wordt verdacht een negatief vooroordeel te hebben ten aanzien van het instituut van het gewetensbezwaar dat door dezelfde wetgever is ingevoerd.

Het Hof mag zich niet op zulk een veronderstelling baseren. De aangevoerde stelling kan niet worden aangenomen, zonder dat moet worden nagegaan of de aanvragers van dat statuut tot een ideologische of filosofische minderheid behoren in de zin van artikel 6bis van de Grondwet.

A.3. Ten aanzien van de artikelen 10, § 3, en 20, § 5, van de gecoördineerde dienstplichtwetten (uitstel om studieredenen - ogenblik waarop de voorwaarden voor het toekennen van uitstel dienen te worden vervuld).

A.3.1. De Ministerraad verwijst in zijn memorie naar de parlementaire voorbereiding van de wet van 1 december 1976 die artikel 20, § 5, heeft gewijzigd. Volgens de bedoeling van de wetgever ging het erom "d'énoncer clairement un principe qui a toujours été appliqué par les juridictions de milice et qui a d'ailleurs été confirmé par plusieurs arrêts de la Cour de cassation. En effet, il est logique et équitable d'exiger que les conditions soient remplies au moment de l'introduction de la demande et en tout cas avant l'expiration du délai réglementaire imparti pour cette introduction. Pour éviter toute confusion, à cet égard, il convient de traduire ce principe dans un texte légal" (Doc. parl., Chambre, session 1975-76, n° 784/1, in Pasin., p. 2.368). De Ministerraad stelt dat die oplossing op constante wijze door het Hof van Cassatie wordt toegepast.

Hij legt de door het Hof van Cassatie gestelde prejudiciële vraag uit alsof zij enkel betrekking heeft op de eerste zin van artikel 17, § 3, van de Grondwet : "Iedereen heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en

vrijheden".

De Ministerraad is van oordeel dat de Hoge Militieraad aan de artikelen 10, § 3, en 20, § 5, de enige uitlegging heeft gegeven die strookt met de wet-tekst.

Hij wijst erop dat het recht op uitstel om studieredenen, dat vroeger niet bestond, juist is ingesteld om het recht op onderwijs te beschermen maar dat dit recht niet absoluut is en in overeenstemming moet worden gebracht met de noodzaak voor de Staat om de territoriale soevereiniteit van het land te beveiligen ; noch het recht op onderwijs, noch het recht op territoriale soevereiniteit zijn absoluut. Daarin ligt de verklaring voor de beperkingen die door artikel 10, § 3, van de gecoördineerde wetten aan het recht op uitstel zijn gesteld.

De Ministerraad besluit met te stellen dat het aan het Arbitragehof staat de grondwettelijke bepalingen betreffende een fundamenteel recht uit te leggen door ze, zoals het Bundesverfassungsgericht het doet, te situeren in de grondwettelijke ordening waarvan zij deel uitmaken en met inachtneming van de grondwettelijke bepalingen betreffende de andere fundamentele rechten. Artikel 10, § 3, van de gecordineerde wetten lijkt dus toelaatbaar en redelijk te zijn.

- A.3.2. In zijn memorie is de eiser in cassatie van oordeel dat elke bepaling die iemand verplicht zijn studies te onderbreken om zijn dienstplicht te vervullen, in strijd is met artikel 17, § 3, van de Grondwet : volgens hem houdt het recht op onderwijs het recht in om zijn studies te doen

zonder ze te moeten onderbreken om een reden die onafhankelijk is van de wil van degene die dat onderwijs volgt ; dat recht kan slechts worden beperkt :

- in het kader van de naleving van de fundamentele rechten en vrijheden van de andere burgers (de militaire dienstplicht is niet van die aard) ;
- binnen de grenzen van het evenredigheidsbeginsel dat verbiedt dat iemand wordt verplicht zijn studies te onderbreken om zijn dienstplicht te vervullen.

Voorts is hij van mening dat de betrokken bepalingen ook artikel 17, § 3, van de Grondwet, samen gelezen met artikel 6bis, schenden doordat zij een discriminatie tussen mannen en vrouwen in het leven roepen, aangezien de laatstgenoemden zonder onderbreking een studiecycclus kunnen volgen.

A.3.3. In zijn memorie van antwoord bevestigt hij de mening van de Ministerraad dat de prejudiciële vraag op de eerste volzin van artikel 17, § 3, van de Grondwet betrekking heeft.

Hij stelt dat het recht op onderwijs inhoudt :

- het recht om zijn studies te voltooien, zonder gedwongen onderbreking die het voortzetten ervan in gevaar kan brengen ;
- in normale omstandigheden, dat wil zeggen in overeenstemming met de aard zelf van de studiecycclus ;
- in niet-discriminerende omstandigheden, ongeacht of het gaat om discriminaties tussen studietypes of tussen mannen en vrouwen.

Na te hebben gewezen op de schade dat hem zou worden berokkend mocht het gevraagde uitstel hem niet worden toegekend, stelt de eiser in cassatie dat de artikelen 10, § 3, en 20, § 5, van de dienstplichtwetten in hun onderlinge samenhang, artikel 17, § 3, van de Grondwet schenden in zover zij het verlenen van uitstel tot de leeftijd van 28 jaar om studieredenen afhankelijk stellen van het aanvatten van de specialisatiecyclus : bij ontstentenis van uitstel zal de student die meer dan 25 jaar oud is, immers zijn studies moeten onderbreken (gedurende 16 maanden), en zulk een onderbreking is in strijd met de aard van een studiecycclus en kan het voortzetten ervan in gevaar brengen, gelet op de moeilijkheden die de betrokkene ondervindt om te slagen en om financieel rond te komen.

De enige uitlegging van de voormelde artikelen 10, § 3, en 20, § 5, die in overeenstemming zou zijn met artikel 17, § 3, van de Grondwet, is volgens hem dat "de student die meer dan 25 jaar oud is maar minder dan 29 jaar en die geregeld de volledige dagcursussen volgt aan een instelling van hoger onderwijs waarvan de studiecycclus, met inbegrip van de specialisaties die rechtstreeks verband houden met die studie, ten minste zes jaar bedraagt, maar die nog geen specialisatiecyclus heeft aangevat" uitstel kan krijgen.

Voorts stelt de eiser in cassatie dat het niet pertinent is het recht op onderwijs af te wegen tegen het recht op territoriale soevereiniteit.

Aangezien de betrokkene is ingeschreven op de lijst van de gewetensbezwaarden en daardoor niet

onderworpen is aan de bepalingen van de dienstplichtwetten betreffende de overgifte van het contingent aan het recruterings- en selectiecentrum, kan immers in dat stadium geen rekening worden gehouden met de eisen van de landsverdediging. Het recht op onderwijs kan derhalve niet worden beperkt door een restrictieve uitlegging van de artikelen 10, § 3, en 20, § 5, zoals die door het Hof van Cassatie is gegeven.

Tot slot levert hij kritiek op de discriminatie, in strijd met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, die zou voortvloeien uit de interpretatie die het Hof van Cassatie aan de artikelen 10, § 3, en 20, § 5, heeft gegeven :

- enerzijds, tussen mannen en vrouwen,
- anderzijds, tussen studenten aangezien de geneesheren zich kunnen specialiseren en uitstellen krijgen tot de leeftijd van 32 jaar terwijl, volgens het Hof van Cassatie, een student in de rechten zou worden verhinderd tenminste zijn rechtsstudies te beëindigen.

B.3.1. Algemeen beschouwd kan het bij artikel 17, § 3, van de Grondwet gewaarborgde recht op onderwijs niet de draagwijdte hebben die de eiser in cassatie eraan geeft. Er bestaat geen volstrekt recht om zonder onderbreking studies voort te zetten, met dien verstande dat elke bepaling die iemand zou verplichten zijn studies op gelijk welk moment te onderbreken om zijn dienstplicht te vervullen, in strijd zou zijn met dat recht.

B.3.2. In zijn memories stelt eiser in cassatie dat de aangevochten bepalingen een discriminatie tussen mannen en vrouwen tot stand brengen.

De bepalingen die door het Hof van Cassatie aan het Arbitragehof tot toetsing zijn voorgelegd, zijn de artikelen 10, § 3, en 20, § 5, van de dienstplichtwetten. Het Arbitragehof mag zijn toetsing niet uitbreiden tot normen waarover het Hof van Cassatie het Hof niet heeft ondervraagd. De bevoegdheid van het Arbitragehof ten aanzien van de te toetsen wetsbepalingen is strikt beperkt tot de bepalingen die in de gestelde vraag zijn vermeld.

Het onderscheid tussen mannen en vrouwen vloeit niet voort uit de voorgelegde bepalingen, het staat dus niet aan het Hof er onrechtstreeks kennis van te nemen.

- B.3.3. De eiser in cassatie maakt gewag van een ongelijke behandeling tussen, enerzijds, de ingeschrevenen die geneesheer zijn en zich specialiseren in een tak van de geneeskunst, en die tot de leeftijd van 32 jaar uitstel kunnen krijgen en, anderzijds, de ingeschrevenen die rechtsstudies hebben aangevat en die slechts tot de leeftijd van 25 jaar uitstel kunnen krijgen.

In de gecoördineerde dienstplichtwetten is de mogelijkheid ingeschreven om uitstel toe te kennen, waarvan de duur varieert naargelang van onder meer het type en de duur van de aangevatte studies.

Zodoende wordt in de dienstplichtwetten rekening gehouden met de duur van de opleiding naargelang van de onderwijsprogramma's. De vastgestelde ongelijkheid beantwoordt aan objectieve verschillen in de situatie.

OM DIE REDENEN,

HET HOF, recht doende binnen de perken van de prejudiciële vraag,

zegt voor recht :

1. Artikel 29 van de op 30 april 1962 gecoördineerde dienstplichtwetten schendt artikel 6bis van de Grondwet niet.
2. De artikelen 10, § 3, en 20, § 5, samen, van de op 30 april 1962 gecoördineerde dienstplichtwetten schenden artikel 17, § 3, van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 25 september 1991.

De griffier,

De voorzitter,

H. VAN DER ZWALMEN

I. PETRY